

Sögüt'ten Şehr-i İstanbul'a

OSMANLI

YAYIN NO: 828

Söğüt'ten Şehr-i İstanbul'a
OSMANLI
Necdet Öztürk

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 16228

1. Basım: Mayıs 2017

ISBN: 978-605-9521-28-4

Genel Yayın Yönetmeni: *Ahmed Nuri Yüksel*

Kapak: *Kenan Özcan*

Sayfa Düzeni: *Nurel Naycı*

Baskı: *Zafer Matbaası*

Maltepe Mah. Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/117 Topkapı / İstanbul

Tel: (0212) 612 24 31

Kapak Baskı: *Azra Matbaacılık*

Cilt: *Zafer Ciltevi*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 3 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İstanbul

Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74

bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

Sögüt'ten Şehr-i İstanbul'a

OSMANLI

NECDET ÖZTÜRK

Sevgili torunum;

Kaya G6meçli'ye ...

*Osman Beğ, bin iki yüz doksan dokuzda bir beğlik kurar
Beğliğin temel harcına adâlet, insâf ve hoşgörü katar*

*Ertuğrul oğlu Osman bütün Oğuz boylarını temsil eder
Dili, dini, ırkı, harsı ne olursa olsun herkesi kucaklar*

*Osmanoğulları birliği, dirliği ve dahi kudreti temsil eder
Tefrik edici değil telif edici, birleştirici, kaynaştırıcı yol izler*

*Söğüt'ten Kostantiniyye'nin fethine kadar yüz elli dört yıl geçer
Osmanlı Beğliği ve Devleti, Osmanlı Cihan Devleti'ne terfi eder*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Kısaltmalar-Açıklamalar	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
GÖÇ: Horasan'dan Söğüt'e	19
İKİNCİ BÖLÜM	
OSMAN: Söğüt'ten Bursa'ya	35
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ORHAN: Öte Yaka'ya	67
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
BİRİNCİ MURAD: Tuna'nın Ötesine	93
BEŞİNCİ BÖLÜM	
YILDIRIM-TİMUR: İki Cihangirin Hesaplaşması	127
ALTINCI BÖLÜM	
SANCILI YILLAR: Görülmedik Saltanat Kavgası	151
YEDİNCİ BÖLÜM	
ÇELEBİ MEHMED: Yeniden Diriliş	203
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
İKİNCİ MURAD: Kostantiniyye'nin Düşmesi Artık Çok Yakın	219
DOKUZUNCU BÖLÜM	
FATİH SULTAN MEHMED: Şehr-i Kostantiniyye'yi Şehr-i İstanbul Yapar	259

ÖNSÖZ

Elinizde tuttuğunuz eserde, İstanbul'un fethine kadarki ilk yüz elli dört yılın Osmanlı tarihi olayları anlatılır. Eser, dokuz bölümden meydana gelir. Birinci Bölüm'de, Oğuz boylarının Horasan'dan Anadolu'ya göçleri yer alır. Bu bölümü, her padişaha bir bölümün ayrıldığı anlatımlar takip eder. Yıldırım Bayezid'in şehzadeleri arasındaki saltanat kavgaları Altıncı Bölüm'de ele alınır. İstanbul'un fethinin şiirle anlatımı (Dokuzuncu Bölüm) ile eser son bulur.

Kuruluş Dönemi (1299-1453)'nin saltanat güneşleri:

**Osman (1299-1324):* Kendi adıyla tarihe geçen bir beğlik ve dolayısıyla devlet kurdu. Oğuz boylarını kendi gaza bayrağı altında toplamayı başardı. Emrindeki gazi güçlerle beğliğin sınırlarını Söğüt'ten Bursa'ya kadar genişletti. Adalet, insaf, engin hoşgörü gibi kavramları beğlik yönetiminde kendine ilke edindi.

**Orhan (1324-1362):* Gazi babasından devraldığı beğliği devlete dönüştürmek için çok çalıştı, idari ve askerî düzenlemeler yaptı. Karasi Beğliği'ni barış yoluyla Osmanlı topraklarına kattı. İznik'i, daha sonra İzmit'i aldı. Anadolu, Rumeli ve Balkanlar tarihine hatta daha sonraki büyük siyasi gelişmelere yönecek olan Rumeli'ye geçişi gerçekleştirdi. Şehzadesi Gazi Süleyman Paşa kumandasındaki gazi kuvvetler Rumeli'de geniş bir coğrafyayı Osmanlı topraklarına kattı.

**Birinci Murad (1362-1389):* Atası Orhan'dan devraldığı gaza bayrağını Rumeli'de daha ileri hedeflere dikmek için büyük çaba gösterdi. Tuna Nehri'nin karşı yakasına geçmek en büyük askerî hedefi oldu. Rumeli ve Balkanlarda Osmanlı'nın

kalıcı olmasını sağlayacak tedbirler aldı. Yeniçeri Ocağı'nı kurdu. Kosova Meydan Savaşı (1389)'nda düşmanı yere serdi. Şehzadesi Bayezid'e ilk asrın en muhteşem evlilik düğününü yaptı.

**Yıldırım Bayezid (1389-1402):* Anadolu'da siyasi dağınıklığa son vermek için hemen işe koyuldu. Türk beğliklerini kendi denetimi altına aldı. Ancak acele verdiği bu kararının bedelini Ankara Savaşı (1402)'nda çok ağır ödedi. Niğbolu (1396)'da haçlı koalisyonunu darmadağın etti. Bizans Devleti'ni haraca bağladı. Devlet idaresinin daha düzenli ve verimli çalışması için tedbirler aldı. Timur karşısında cihangirlik davasını kaybetmesi Osmanlı için bir felaket oldu.

**Çelebi Mehmed (1413-1421):* Ankara Savaşı sonrasında çok başlılığın hüküm sürdüğü Osmanlı Devleti'nde birlik ve dirliği yeniden kurmak için on bir yıl süren bir mücadeleye girişti. Sonunda saltanat rakiplerini bertaraf ederek, çok başlılık ve karışıklık devrine son verdi. Osmanlı'nın yeniden kuruluş ve dirilişinin sembolü padişah olarak tarih kayıtlarına geçti. Liyakat sahibi kişileri işbaşına getirmede titiz davrandı. Ülke çıkarlarını gözeten ılımlı ve dengeli bir siyaset izledi.

**İkinci Murad (1421-1451):* İzlediği dış politika Bizans'ı rahatsız etti. Bizans, denetiminde tuttuğu Yıldırım'ın şehzadesi Mustafa'yı saltanat rakibi olarak çıkardı. Anadolu Türk beğleri de yeni padişaha karşı harekete geçtiler. Murad, bu problemlerin üstesinden gelmeyi başardı. İstanbul'u kuşattı, ancak düşüremedi. Bizans'ın İstanbul'dan sonra en önemli şehri Selanik'i aldı (1430). Varna (1444) ve Kosova (1448) meydan savaşlarında Balkanlı ve Avrupalı güçleri perişan etti. Osmanlı ülkesinde ilim ve kültür faaliyetlerini başlattı.

**Fatih Sultan Mehmed (1451-1481):* Şehr-i Kostantiniyye'yi Şehr-i İstanbul yapmak için gece gündüz çalıştı ve dünyanın, o güne kadar şahit olmadığı çok muazzam bir tarih yazdı. Bir çağ kapatıp (Orta Çağ) yeni bir çağ açan (Yeni Çağ) padişah olarak tarihe geçti. Bu genç padişah, Osmanlı Dünya Devleti (= Osmanlı İmparatorluğu)'nin kurucusudur. 29 Mayıs 1453 İstanbul'un

fethiyle Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemi kapandı, yükseliş dönemi başladı.

Bu eserde, bilimsel bir dil ve anlatım yerine kolay anlaşılabilir olanı tercih ettim. Kurguladığım ve tasvir etmeye çalıştığım bazı anlatımlar var elbette. Eserdeki bütün şiirler tarafımdan yazıldı. Şiirlerin, her türlü şiir sanatı iddiasından uzak olduğu bilinmelidir. Kullandığım kaynakları Önsöz'den sonra "Kısaltmalar-Açıklamalar" listesinde verdim.

Eserin basımını gerçekleştiren Bilge Kültür Sanat Yayınevi'nin sahibi Sayın Adnan Mecid Yüksel'e ve emeği geçen çalışanlarına teşekkür ederim.

Necdet Öztürk

Acıbadem, Nisan 2017

KISALTMALAR-AÇIKLAMALAR

- Ahmedi..... :** *Dâstân ve Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman*, hazırlayan ve yayınlayan: Çiftçiođlu Nihal Atsız, *Osmanlı Tarihleri I*, İstanbul 1949.
İskendernâme adlı eserinin sonuna eklediği 334 beyitten ibaret manzum bir Osmanlı tarihidir. Osman Gazi'nin dedesinin Süleyman Şah değil *Gündüz Alp* olduğunu yazan ilk tarihçidir. Hiçbir olayın kronolojisini vermez. Emir Süleyman (ölümü: 1411) Edirne'de padişah iken sohbet arkadaşı olarak onun yanında bulunmuştur. Eser, 1410 yıllarında yazılmıştır.
- Şükrullah.... :** *Behcetü't-tevârih*, Farsçadan çeviren ve yayınlayan: Çiftçiođlu Nihal Atsız, *Osmanlı Tarihleri I*, İstanbul 1949.
Osmanlılar'da Farsça yazılan ilk dünya tarihidir. Çelebi Mehmed (1413-1421), İkinci Murad (1421-1451) ve İkinci Mehmed (1451-1481) devirlerini yaşayan tarihçinin, özellikle 1407'den itibaren verdiği bilgiler değerlidir. Kaynaklarından birinin Ahmedi'nin Osmanlı tarihi olduğu bilinir. Eserde, 1451 yılına kadar gelen Osmanlı tarihi anlatılır.
- Enverî..... :** *Düstûrnâme-i Enverî, Osmanlı Tarihi Kısmı (1299-1465)*, hazırlayan: N. Öztürk, 2. baskı, İstanbul 2012.
Fatih devri şair ve tarihçilerindedir. Rumeli'ye geçiş başta olmak üzere bazı orijinal bilgiler verir. Enverî, eserini Veziriazam Mahmud Paşa'ya sunmak üzere yazmıştır. 22 kitaptan (bölüm) oluşan eserin 19-22. kitapları Osmanlı tarihine ayrılmıştır. Mahmud Paşa 22. kitapta anlatılır. Eserde, Osmanlı tarihi toplam 842 beyitten ibarettir.

- Nişancı..... :** Karamanlı Nişancı Mehmed Paşa, *Osmanlı Sultanları Tarihi (Tevârihü's-selâtîni'l-Osmâniye)*, çev. İ. Hakkı Konyalı, yayınlayan: Çiftçiöğlü Nihal Atsız, *Osmanlı Tarihleri I*, İstanbul 1949.
Birinci Bölüm'de, Osman Gazi'den Fatih Sultan Mehmed'in tahta çıkışına kadar geçen olaylar; İkinci Bölüm'de, Fatih Sultan Mehmed devri tarihi anlatılır. Nişancı, eserini Arapça yazmıştır. Konusunu sadece Osmanoğulları'na ayıran ilk eserdir.
- Hasan..... :** Bayatlı Mahmud oğlu Hasan, *Câm-ı Cem-Âyîn*, sad. Kızıoğlu Fahrettin, yayınlayan: Çiftçiöğlü Nihal Atsız, *Osmanlı Tarihleri I*, İstanbul 1949.
Eserde, özellikle Osmanlılar'ın ataları hakkında verilen bilgiler ilgi çekicidir. Osman Gazi'nin adına *hutbe* okuttuğu ve *sikke* (para) bastırıldığına dair kayıt da yer alır.
- Kemal..... :** *Selâtin-nâme (1299-1490)*, hazırlayan: N. Öztürk, Ankara 2001.
Eser, manzum (şiir) Osmanlı tarihidir. Osmanoğulları'nın kahramanlıklarının dile getirildiği eserde Osmanlılar'ın Anadolu'ya gelişleri, Selçuklu sultanları ile siyasi ilişkileri, Osmanlılar'ın erken dönemleri ile ilgili bazı olaylar diğer kaynaklara göre farklı anlatılır.
- Derviş..... :** *Âşıkpaşazâde Tarihi (1285-1502)*, hazırlayan: N. Öztürk, İstanbul 2013.
Asıl adı Derviş Ahmed olan tarihçi şiirde Âşıkî mahlasını kullanır. Daha çok Âşıkpaşazade (ölümü: 1502?) adı ile ün yapmıştır. Hayatının sonlarına doğru ilk iki asrı anlatan bir Osmanlı tarihi yazdı.
- Neşrî..... :** Mevlânâ Mehmed Neşrî, *Cihânnümâ (1288-1485)*, hazırlayan: N. Öztürk, 2. baskı, İstanbul 2013.
Eser, altı kısımlık bir dünya tarihidir. Sadece Osmanlı tarihi ile ilgili altıncı kısmı günümüze kadar gelebilmiştir. Neşrî'nin eserini yazarken meslektaşısı Âşıkpaşazade'den geniş ölçüde yararlandığı bilinmektedir.

- Oruç.....** : *Oruç Beğ Tarihi (1288-1502)*, hazırlayan: N. Öztürk, 3. baskı, İstanbul 2014.
Oruç Beğ'in adını verdiği kaynaklardan biri *Âşıkpaşazâde Tarihi*'dir. *Oruç Tarihi* özellikle Sultan İkinci Bayezid dönemi için orijinal bilgilere sahip önemli bir kaynaktır.
- Ay.....** : *Anonim Osmanlı Kroniği (1299-1512)*, hazırlayan: N. Öztürk, 2. baskı, İstanbul 2015 (**Ay** = Anonim yazar).
Anonim Osmanlı kroniklerinin, Oruç Beğ'in eseri ile pek çok konuda benzerlik göstermesi ilgi çekicidir.

Âşıkpaşazade-Neşrî-Oruç: Sultan İkinci Bayezid Devri (1481-1512)'nin tanınmış üç Osmanlı tarihçisi. Bize göre, bu üç tarihçinin eserleri kullanılmadan ilk iki asrın Osmanlı tarihi yazılamaz. Elinizdeki eserde anlatım esas itibarıyla bu tarihçilerin yazdıklarına dayanır. Önsöz'de ifade edildiği üzere kurguladığım ve tasvir etmeye çalıştığım anlatımlar da var elbette.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ

Horasan'dan Söğüt'e

*Her göç olayında bir devlet kurulduğu asla görülmez
Ama Oğuz Türklerinin göçü diğer göçlere hiç benzemez*

Göç, göçmek, göçtü, göçtüler, konargöçer, konargöçerler, göçebe, göçebeler, göçebeevler, göçerevli halk, hicret, hicret etmek, yurt edinmek, vatan edinmek, vatan tutmak gibi sözcükler bir yerden başka bir yere göç etmeyi ve göç edilen yerde yerleşmeyi akla getirir. Göçün başlangıcı ile sonu arasında nelerin yaşandığı ise hep merak konusudur.

Söz konusu göç olunca mahalle, semt, köy, kasaba, şehir, yer yurt, ana vatan; ana, baba, akraba, eş, dost, yâren hiç silinmeyecek hatıralarla geride bırakılır. Bilinen bilinmeyen, yakın ırak diyarlara tehlikelerle dolu bir yolculuğa çıkılır, taptaze umutlarla...

Ayrılıktır göç; tatlı acı anılarla doludur. Doğduğu, büyüdüğü yerden, akrabadan, yârenden, komşudan, havasından, suyundan, toprağından, belki bir daha dönülmeyecek bir kopuştu göç, ama sebepsiz de değildir elbette. *Kıtlık, açlık, nüfus artışı, toprak yetersizliği, zulüm, baskı, depremler, salgınlar, savaşlar...* Kimi zaman köyler, kasabalar, şehirler arasındır kimi zaman ülkeler, kimi zaman da kıtalar arasındır göç.

Bereket fişkıran Anadolu toprakları kendine göçüp gelmek için yola çıkanlara, neden ve nereden geldiğini, ırkını, dinini, dilini, milliyetini, kültürünü hiç sorup soruşturmadan sınımsız

ellerini cömertçe uzatır, kollarını olabildiğince açar, kavuştuklarında sımsıkı sarar, gönülden kucaklar, Oğuz boylarını kucakladığı gibi, bağrına basar, çünkü İlk Çağlardan itibaren değişik medeniyetlerin doğduğu bereketli *Anadolu toprağı*dır o.

Çok büyük bir sosyal hareketliliktir göç, bütün zamanları içine alır, dün vardı bugün de var, dünya durdukça ve dahi döndükçe yarın da var olacak. *Mâzî, hâl, âtî* gibi zaman bildiren kelimeleri tanımaz; eski, orta, yeni ve modern çağlara takılıp kalmaz. Zaman değişir, devir değişir, şartlar değişir, sebepleri ve vasıtaları değişir ama göç gerçeği hiç mi hiç değişmez. Kâinatın var olduğu gündün beri diğer canlı varlıklardan göç eden olsa da, yine de göç deyince akla ilk gelen insandır. İnsan, bu gerçeğin hep merkezinindedir, nesnesi değil öznesidir.

Tarih kitaplarında bazı hükümdarların, kralların âdeta zalimlik yarışına girdikleri yazılıdır. Onlar, adalet ve insafla hükmetmek yerine zulüm yolunu seçmişlerdir. Unvanı ne olursa olsun cihangirliğini taçlandırmak isteyen bazı yöneticiler zalimleştikçe zalimleşmiş, büyük insan kitlelerini canından, yerinden yurdundan etmişler, âdeta inşa ettikleri zulüm değirmeninde öğütmüşlerdir. Dünya nizamını adaletle, insafla, hoşgörüyü değil zulümle kurmak istemişlerdir. Adalet ile zulmün, sulh ile harbin bir arada olamayacağını hiç anlamamışlar veya anlamak istememişlerdir. Oysa adalet varsa zulüm yoktur, zulüm varsa adalet yoktur. Zulüm kılıcını elinden düşürmeyen hükümdarların orduları, geçtikleri yerlerde taş taş üstünde bırakmaz; bayındır şehirler, ülkeler ayakta kalmaz, yakılıp yıkılır, küle dönüşür. Geriye kalan, canlı hayatın yok olduğu şehirler, memleketler, çölleşmiş, ıssızlaşmış, yozlaşmış topraklardır. Artık mamur şehirler, bayındır ve şen vatan toprağı yerine, ölüm sessizliğine bürünmüş yas tutan toprak vardır. Zalimlerin kılıcına yem olmaktan kurtulanlar ise şanslıdır. Evlerinden barklarından, sevdiklerinden, mallarından, mülklerinden olsalar da nefes alıp vermektedirler, berhayattırlar. Kana susamış düşman kılıcına yem olmamak, öğün olmamak en büyük şanslarıdır. İnsanları, kitleleri yok ederek cihangir olmak, fatih olmak, kahraman olmak o gün için belki şandır, namdır, ündür, şöhrettir, şereftir,

onurdur ama ya sonra... *Tarihin, er ya da geç hakikatleri ortaya çıkaracağı ve gerçekleri olduğu gibi yazacağı hiç düşünülmez.*

Mağrur ve zalim hükümdarların şöhret ve hırs bürümüş gözleri uzağı görmekten acizdir, ölçüye sığmaz derecede miyoptur; uzağı gördüklerini sanırlar ama yanıldıklarını hiç mi hiç bilmezler; feraset ehli değil rezalet ve zulüm ehlidirler. Dostlukları iyilikle değil kötülükledir; açık gibi görünen gözlerine perde inmiştir ama farkında değildirler. Gönül gözleri ise zaten kapalıdır. Tarihin değişik zamanlarında tabii afetler, depremeler, salgın hastalıklar yüzünden çok sayıda insan öldüğü, toplu ölümlerin, kıyımların olduğu bilinir. Oysa zulümler, savaşlar yüzünden ölenlerin, kırılanların sayısının çok daha fazla olduğu hakikati hatırlanmak bile istenmez. Zamanlar, devirler, çağlar, asırlar, şartlar değişir ama insanlığın birbirini yok ettiği gerçeği hiç değişmez. Çok arzu edilir de, adalete, barışa, dostluğa dayalı ideal ve gerçek 'dünya nizamı' bir türlü kurulamaz; neden kurulamadığı üzerinde hiç kafa dahi yorulmaz. Her devrin büyük oyuncularını, aktörleri vardır; onlar, böyle bir düzenin kurulması üzerinde herkesten çok ahkâm keserler ama gerçekte hiç mi hiç istemezler böyle bir düzenin kurulmasını, çünkü kaostan beslenirler. Yok olmamak için acımasızca, merhametsizce, zalimce yok ederler.

Hicri sene 616, miladi sene 1219.

Kan dökücü ve zalim hükümdarlar listesinin ilk sıralarındadır Cengiz Han. Gönlnü cihangirlik sevdasına kaptırır, onun hararetli ateşiyle yanıp tutuşur, zulüm ateşinin alevleri büyük insan kitlelerini ve onların ülkelerini yakar. Adaleti yoktu, zulmü çoktu Cengiz'in. Başka uluslarla birlikte Oğuz Türklerini kılıçtan geçirir, yerlerinden söküp atar. Oğuz ellerindeki Türkistan'ı, Horasan'ı (İran'da), Semerkand'ı (Özbekistan'da), Belh'i (Afganistan'da) çapul eder, yağma ve talan eder, ateşe verir. Belh şehri ki Mevlânâ'nın dünyaya gözlerini açtığı şehirdir. Tarihçi Şükrullah, Cengiz'in yalnız Rey (İran'da) şehrinde beş yüz bin kişiyi kırdığını yazar. Onun bu yazdıklarını Kemal de tekrar eder. O zamanlar Rey şehri en önemli ilim ve kültür merkezlerinden biridir.

Atının ayak bastığı yerlerde huzur bir yana hayat kalmaz, taş taş üstünde durmaz, her şey yokluk denizinde kaybolup gider.

Bir vahşet tablosunun yaşanıldığı şehir de bugün İran'da bulunan Mahan şehridir. Cengiz kasırgasının estiği zamanda Mahan şehrinin hükümdarı Süleyman Şah'tır. Derviş ve Neşrî'ye göre elli bin konargöçer Oğuz topluluklarının reisidir Süleyman. Kendine bağlı Oğuz boylarıyla göçmek zorunda kalır uzak diyarlara. Atlarına, develerine, katırlarına yükleyebildikleri kadar eşyalarını alırlar, kimi çoluk çocuğuyla birlikte kimi tek başına. Bir daha göremeyecekleri vatanlarına son bir kez dönüp bakamazlar korkudan. Nasıl korkmasınlar ki? Ya Cengiz, sağ kaldıklarını bir görürse; kılıçlı, mızraklı, oklu, zırhlı süvarilerini arkalarından üzerlerine salarsa ne olacağı çoktan bellidir, zalim kılıcına yem olmak kaçınılmaz sonları olacaktır. Onun için geri dönüp bakmayı zaman kaybı sayarlar. Bütün tehlikeleri göze alarak ıraklara gitmek zorunda kalırlar. Zulümden, kılıca yem olmaktan, öğün olmaktan kaçıştır bu.

Davarlarını otlata otlata, kona göçe, haftalarca, aylarca süren acı, meşakkat, zahmet ve de tehlike dolu yolculuktan sonra Rum diyarına, Anadolu'ya ayak basarlar. Erzurum'a ulaşırlar, oradan Erzincan'a gelirler. Birkaç yıl oralarda yazın yaylayıp kışın kışlarlar. Davarları yokuş inip çıkmaktan, kendileri yaylaktan kışlağa, kışlaktan yaylaya çıkıp inmekten incinirler, yorğun düşerler. Yine de mutludurlar, hayattadırlar. Çok geçmeden vatan hasreti Süleyman Şah'ın burnunda tütmeye başlar. Başşehri Mahan'da ve diğer yerlerde Cengiz'in zulüm kasırgasının, tufanının dindiği ve durumun sakinleştiği haberini alır. Şenlendirdiği, bayındır hâle getirdiği memleketinin yok olduğunu, tanınmaz hâle geldiğini bilir. Bilmeyi bilir de sıla hasreti ağır basar, vatan toprağının hoş kokusu burnunda tüter. İçini kavuran hasret ateşini söndürmek için her şeyi göze alır. Yok edilen ülkesini tekrar yaşanılır hâle getirmek için geri dönmek ister. Rum diyarına göçerken geldiği yoldan değil başka bir yerden gitmeyi tercih eder. Yüzünü Halep diyarına çevirir. Caber Kalesi önüne çıkar. Fırat suyu kenarına gelir. Suyu geçmek ister.

Atını suya sürer. Suyun kenarı uçurumdur, yarıdır. Atının ayağı sürçer, uçurumdan suya düşer. Ve de boğulur. Caber Kalesi'nin önüne gömülür. O gün bugündür oraya 'Türk Mezarı' denir.

Süleyman Şah'ın Mahan'dan Anadolu'ya yolculuğu ile Fırat suyunda boğulması arasında yaşanan olayları Derviş, Neşrî, Oruç ve Ay birbirlerine yakın anlatırlar. Her birinin anlatımında acı hatıralar ve hüznün vardır.

Süleyman Şah'ın geride Sunkurtekin, Gündoğdu, Ertuğrul ve Dünder adlarında dört oğlu kalır. Dünder adını sadece Neşrî ve Hasan yazar. Oğuz Türklerinin bir kısmı bu dört kardeşin önderliğinde Pasinovası ve Sürmeliçukur'da toplanırlar. Sunkurtekin ve Gündoğdu yurtları Mahan'a dönerler, dönmesine dönerler de vatan toprağıyla kucaklaştıklarına, doyusıya hasret giderdiklerine dair hiçbir şey bilinmez. Belki de meçhul bir yolun yolcusu oldular. Ertuğrul ve Dünder kardeşler dört yüz çadırla o yörede kalırlar. Yaylalarını yaylarlar, kışlaklarını kışlarlar. Bir hayli zaman sonra Ankara (Engüri)'ya yakın Karacadağ'a göçerler.

Şükrullah şöyle yazar:

Er Tuğrul, Selçük soyu ile birlikte, kimi çoluk çocuğu ile, kimi yalnız olan üç yüz kırk kişi ile Selçüklülerin ardından Anadolu'ya gelmişti. Karaca Dağı beğenmişti. Orada yaylayıp kışlıyorlardı. O ülkenin kâfirleriyle iyi geçinip yaşıyorlardı.

Nişancı şunları der:

Soyu 21 göbekte Nuh'un oğlu Yafes'in çocuklarından Oğuz Han'a ulaşırdı. Adı "Kayık Alp"tı. Bu da Selçuklularla birlikte kaçmağa razı oldu. Asıl yerlerini ve yurdlarını bırakarak kavmi ve boyu ile beraber Anadolu'ya doğru yöneldi. Bu yöneliş 656 yılında idi.

Ankara yakınında Karacadağ'a vardı ve oraya kondu. Sonra buradan kavmi ile birlikte başka bir yere göçtü. Orada ölüp gömüldü.

Yerine oğlu Sarkuk Alp baş oldu. Bir müddet sonra o da, bir kavmin yok oluşunu ve başkalarının ihyasını iktiza edenin yanına göçtü. Karayüğ'de gömüldü. Yerine oğlu Gök Alp geçti. Bunun da nöbeti bitince "Şarabhâne"ye gömüldü.

Kavim başkanlığına oğlu Gündüz Alp geldi. Bu, kâfirlerin komşusu olduğu için onlarla kanlı savaşlar yaptı. Bu da Kızıl Saray'da

Allah'ın davetine icabet etti. Yerine oğlu, kahraman ve bahadır büyük emir Ertuğrul geldi. Ertuğrul temiz etekli, atâ ve ihsanı bol, doğrudan şaşmaz, Allah yolunda hakkıyla cihaddan kaçmaz bir adamdı.

Neşrî şunları yazar:

Moğol gelip Irak'ı ve Âzerbaycan'ı istila edince Ahlat yöresinden üç yüz kırk hane Ankara'ya yakın Karaca Dağ'a göçtüler. Reislerine Kayık Alp derlerdi. Bir müddet sonra oradan Çepni adlı yere geldiler. Kayık Alp orada vefat edince yerine oğlu Sarkuk geçti. Karaöyük'e gelince o da vefat etti. Yerine Gök Alp geçti. Sonra Şaraphane denilen yerde o da vefat edince oğlu Gündüz geçti. Küffar ucu olduğundan Gündüz gazayla meşgul oldu. Sonra o da vefat etti, Saray [Nişancı'da Kızıl Saray] adındaki bir köye gömüldü. Yerine Ertuğrul geçti. Ammâ Osman Gazi bu Ertuğrul'un oğlu değildi, Osman'ın ceddinin Süleyman Şah olduğu rivayet edilir.

Görüldüğü gibi Nişancı ile Neşrî'nin anlatımında ortak noktalar vardır. Bu yüzyılın diğer kronik yazarlarının eserlerinde Şaraphane geçmez. Her iki yazarın müşterek kaynaktan yararlandıkları söylenebilir.

Hasan da şunları der:

Er Toğrul Beğ de giderek o sınır boylarında çalışıp, Söğütcük bölgesine kadar olan yerleri (Rumlardan) açarak sultan hükmüyle buraları da ocaklıklarına kattılar.

Şükrullah'ın anlatımına göre Ertuğrul, Anadolu Selçuklu sultanı Sultan Alaaddin'in savaş niyeti ile asker topladığını işitir. Bunun üzerine gazilerini toplar, sultanın merkezi Konya'ya gidip ona itaat eder. Sultan, onun bu bağlılığına saygıyla karşılık verir. Ertuğrul bir süre sultanın yanında kalır. Sultan Alaaddin, uç bölgesine gelir. Gerektiğinde Ertuğrul yiğitlik ve bahadırılık gösterir, Alaaddin ile iş birliği yapar. O zaman Kütahya ve yöresi düşman elindedir. İslam askeri, Karacahisar Kalesi'ne gelip savaşa başlar. Kalenin güney tarafının kuşatılması Ertuğrul'un payına düşer. Bu kuşatma ve savaş karşısında düşman ne yapacağını bilemez. Barış istemek zorunda kalır ama sultan razı olmaz. Bu sırada Tatar (Moğol), sultanla olan *andını* (yemin, söz)